

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยนั้นได้ดำเนินการออกเป็น 2 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 เป็นการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษาวิจัยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และฐานข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อของการศึกษาวิจัย ส่วนแนวทางที่ 2 เป็นการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในตำบลสันผีเสื้อในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อและกลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลสันผีเสื้อ โดยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

บทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อในมุมมองของผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อมีลักษณะการรวมกลุ่มที่ค่อนข้างเข้มแข็ง ผู้สูงอายุได้มีการเข้าทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถทั้งในสถานะปัจเจกบุคคลและในสถานะกลุ่มผู้สูงอายุ มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านเพื่อผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องและเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มผู้สูงอายุต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทการแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อมีความตื่นตัวในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันอย่างอยาก ทั้งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเช่น การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ เลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ หรือการเลือกตั้งในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนการเลือกตั้งในระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้สูงอายุก็ไปใช้สิทธิกันเป็นจำนวนมาก เหตุผลในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อให้เหตุผลว่า เป็นสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องปฏิบัติ เป็นการรักษาสีทิตของตัวเอง เป็นการเลือกคนดีเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการ

ไปบริหารท้องถิ่นและบริหารประเทศ แต่ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็มีปัญหาหลายอย่างที่ป็นอุปสรรคในการไปใช้สิทธิ เช่น ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัญหาความไม่สะดวกในการเดินทาง

2. การให้การสนับสนุนผู้ลงรับสมัครรับเลือกตั้งในฐานะเป็นฐานเสียง กล่าวคือ กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อจะรวมตัวกันสนับสนุนผู้ลงรับสมัครรับเลือกตั้งที่ทางกลุ่มคิดว่าเป็นคนดี มีความสามารถ และเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มผู้สูงอายุแล้วจะมีการตกลงกันในกลุ่มผู้สูงอายุว่าทางกลุ่มจะให้การสนับสนุนผู้ลงรับสมัครรับเลือกตั้งคนใด นอกจากนี้จะมีการโน้มน้าวผู้สูงอายุท่านอื่นที่ยังไม่ได้ตัดสินใจให้หันมาตัดสินใจสนับสนุนผู้ที่กลุ่มสนับสนุนอยู่ โดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่นกลุ่มผู้สูงอายุถือเป็นฐานเสียงที่สำคัญของนักการเมืองท้องถิ่นเสมอ

3. การเสนอและเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับทางกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ โดยลักษณะในการเรียกร้องจะเป็นไปในลักษณะการทำหนังสือร้องขอ เสนอโครงการ หรือแม้กระทั่งการเสนอในที่ประชุมในวาระโอกาสต่างๆ ต่อหน่วยงานราชการในท้องถิ่น ทั้งนี้ในวิธีการเสนอและเรียกร้องผลประโยชน์นั้นกระทำได้ 3 ทางคือ

1. กลุ่มผู้สูงอายุยื่นเสนอต่อคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อโดยตรง

2. นำเสนอโครงการในที่ประชุมประจำหมู่บ้านหรือการประชุมสัญจรที่องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อจัดขึ้น

3. นำเสนอโครงการโดยผ่านผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.)

4. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยในการติดตามข่าวสารจะสามารถหาข้อมูลได้จากสื่อต่างๆ อาทิเช่น จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสื่อที่ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อนิยมใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามข่าวสารทางการเมืองคือ สื่อโทรทัศน์เนื่องจากเป็นสื่อพื้นฐานที่หาได้ง่ายเพราะมีอยู่ในทุกครัวเรือน และที่สำคัญสามารถติดตามได้ทั้งภาพและเสียง และสะดวกสบายในการรับชม

ปัญหา อุปสรรค ในการแสดงออกถึงบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านการรับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาการไม่รู้กฎและระเบียบของหน่วยงานราชการ ปัญหาความไม่มั่นใจและความกลัวในการทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเลือกตั้ง และปัญหาสำคัญคือการที่ประชาชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเท่าที่ควร เพราะเห็นว่า

ผู้สูงอายุไม่มีศักยภาพ หรือทำงานไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ แนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้คือ ต้องให้ความสำคัญและให้โอกาสกับผู้สูงอายุในการเข้าร่วมทำงานกับชุมชนมากขึ้น ให้อิสระในการทำงานและการตัดสินใจแก่ผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

บทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อในมุมมองของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนในตำบลสันผีเสื้อจะประกอบด้วยฝ่ายปกครอง ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ คณะบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งผู้นำชุมชนทั้งสองกลุ่มได้ให้มุมมองถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อว่าเป็นปวงชนบุคคลที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ เป็นผู้ที่น่ายกย่องและนำเคารพนับถือ ในฐานะผู้มีความรู้และประสบการณ์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น ศิลปะพื้นบ้าน การดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวล้านนา

ในด้านการมีบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อนั้น ผู้นำชุมชนมองว่าการแสดงบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

1. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้สูงอายุในตำบลจะให้ความสำคัญกับการไปลงคะแนนเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติ ในหน่วยเลือกตั้งภายในตำบลสันผีเสื้อผู้สูงอายุ จะมีการไปใช้สิทธิกันเกือบจะร้อยละร้อยของผู้สูงอายุที่มีสิทธิเลือกตั้งนอกจากนี้ ยังเห็นว่าผู้สูงอายุทุกคนที่ไปใช้สิทธินั้นคิดว่าการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

2. การให้การสนับสนุนผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งในฐานะเป็นฐานเสียง ผู้สูงอายุถือว่าเป็นฐานเสียงสำคัญในการลงคะแนนการเลือกตั้งต่างๆ โดยเฉพาะการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งของ อบต. เทศบาล หรือ อบจ. เพราะผู้สูงอายุคิดว่าการเมืองในระดับท้องถิ่นจะส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุเองจึงให้ความสำคัญและตื่นตัวในการไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างสูง ทำให้ผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งต่างก็มุ่งเน้นหาเสียงกับกลุ่มผู้สูงอายุเป็นพิเศษ เพราะเชื่อว่าผู้สูงอายุนั้นถ้าได้ตัดสินใจเลือกใครแล้วก็จะไม่เปลี่ยนแปลงนั่นเอง ส่วนการเมืองในระดับชาตินั้นผู้สูงอายุจะไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก เพราะถือว่าเป็นเรื่องไกลตัวและได้รับผลประโยชน์จากการเมืองระดับชาติไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ที่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะคิดว่าเป็นการทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

3. การแสดงบทบาททางการเมืองในด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางการเมือง กลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อให้ความสำคัญร่วมมือในการเข้าร่วม

กิจกรรม เช่น การเข้าร่วมประชุม อบต. สัญจร การจัดทำประชาพิจารณ์ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง ผู้สูงอายุเองก็จะไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่มีการเข้าร่วมประชุมและมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย

ในด้านการติดตามข่าวสารด้านการเมืองในปัจจุบันผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อได้ให้ความสนใจบ้าง แต่ก็ไม่มากเท่าที่ควรโดยการติดตามผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ แต่ก็ไม่ได้มีการติดตามเท่าที่ควรเพราะคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวและน่าเบื่อ

ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อได้แก่

- ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
- ปัญหาการขาดโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมในด้านการเมืองต่างๆ
- ปัญหาการขาดความมั่นใจของผู้สูงอายุ ว่าตนเองไม่มีความรู้

ความสามารถในเรื่องการเมือง ทำให้ไม่กล้าเข้าไปมีส่วนร่วมหรือแสดงความคิดเห็น

ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ ก็คือ ต้องให้โอกาสผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกตั้งจนถึงการตรวจสอบการและประเมินผลทำงานของนักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้ผู้สูงอายุได้รับทราบโดยการจัดอบรมหรือสัมมนาให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ หรือมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน เสียงตามสาย หอกระจายข่าว และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ

5.2 อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

ความสำคัญของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ

ในตำบลสันผีเสื้อมีบุคคลอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปข้อมูลสำรวจเมื่อเดือนกันยายน 2553 พบว่าผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อมีจำนวนถึง 975 คน ซึ่งนับเป็นจำนวนถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดในตำบลสันผีเสื้อ ผู้สูงอายุในสันผีเสื้อถือว่าเป็นเสาหลักในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นที่เคารพนับถือของชนรุ่นหลัง เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านท่า (ร้องชีควาย) มีการรวมกลุ่มกันผลิตตุ๊กล้านนาเพื่อจำหน่าย แต่ความจริงแล้วเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตตุ๊กล้านนาที่กำลังจะเลือนหายไปให้ยังคงอยู่ นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านป่าข่อยใต้ หมู่ที่ 2 และบ้านร้องอ้อ หมู่ที่ 4 ได้รวมกันผลิตผางประทีปซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับ

จุดเป็นพุทธบูชาซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาวล้านนาเท่านั้น การรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือได้ว่าผู้สูงอายุเป็นพลังที่ดีในการทำประโยชน์กับสังคม (คุณณี สุนทรปริยาศรี, 2519:36-44)

ด้วยค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อผู้สูงอายุจะเป็นไปในลักษณะการยกย่องความเป็นผู้ใหญ่และความอาวุโสรวมทั้งยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ (วิเชียร รักการ 2529:45-47) ในพื้นที่ตำบลสันผีเสื้อได้จัดกิจกรรมหลายอย่างขึ้นเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณต่อผู้สูงอายุ เช่น ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อได้มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเพื่อเป็นการขอขมาในสิ่งที่ได้ล่วงเกินผู้สูงอายุไปและยังถือเป็นการแสดงออกถึงการเคารพยกย่องและกตัญญูต่อผู้สูงอายุด้วย

นอกจากนี้องค์การปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อเป็นหน่วยงานราชการหลักที่เห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลสันผีเสื้อ โดยมีการสนับสนุนงบประมาณแก่ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อโดยผ่าน โครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลให้ดีขึ้น เช่น โครงการกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ โครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และโครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณภาพผู้สูงอายุ เหตุผลที่คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในพื้นที่เพราะว่าจำนวนผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้จะเป็นฐานเสียงที่สำคัญในอนาคตได้

บทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ

บทบาททางการเมืองหมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมของกลุ่มหรือบุคคลในการกระตุนการมีส่วนร่วมของชุมชน อาทิเช่น บทบาทในการเลือกตั้ง บทบาทในการเป็นหัวคะแนน บทบาทในการเป็นฐานเสียง บทบาทในการเรียกร้องหรือเสนอนโยบายต่างๆต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติของกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ อีกด้วย เช่น

- การเลือกตั้ง (Voting)
- การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and campaign workers)

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists)

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting official)

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors)

6. การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ (Milbrath และ Goel อ้างในอรุณี กาษยานนท์, 2548:17-18)

ซึ่งผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อเองก็ได้แสดงออกถึงบทบาททางการเมืองดังนี้

1. บทบาทในการเลือกตั้ง ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อได้แสดงออกถึงบทบาททางการเมืองในด้านนี้เด่นชัดมากที่สุด ในทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติผู้มาใช้สิทธิมากที่สุดในตำบลสันผีเสื้อเมื่อเทียบอัตราร้อยละแล้วปรากฏว่าผู้ที่ใช้สิทธิสูงสุดก็คือกลุ่มผู้สูงอายุ เหตุผลที่ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อออกไปใช้สิทธิกันมาก เพราะคิดว่าการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ที่กล่าวว่า บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย , 2550 : มาตราที่ 72) นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังได้มีการชักชวนบุคคลอื่นไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งด้วย โดยเฉพาะการชักชวนบุคคลในครอบครัว บุคคลใกล้ชิดและสมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุ

การที่ผู้สูงอายุออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งอย่างกระตือรือร้นนั้น สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะบทบาททางสังคมเป็นตัวกำหนด เพราะสังคมยกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างที่ดีในดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้สูงอายุจึงต้องเป็นแกนนำหลักในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังต้องปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ผู้สูงอายุที่ตนเองเคารพนับถือกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จารูวรรณ ปฐมพงศ์ (2542:22-23) ที่กล่าวว่า สถานภาพของบทบาทและบรรทัดฐานมีความสัมพันธ์กันในการจัดระเบียบของสังคม โดยสังคมจะเป็นระเบียบหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลในสังคมที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันได้ปฏิบัติตามบทบาทที่บรรทัดฐานกำหนดได้ให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งทำให้คนอื่นที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและสามารถคาดหวังการกระทำดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทั้งสถานภาพของบทบาท และบรรทัดฐานของสังคมสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของสังคม

นอกจากนี้ในการออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อยังเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการของผู้สูงอายุ เพราะว่าการเลือกตั้งคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีกฎหมายรองรับให้กระทำได้ หรือต้องกระทำ วิธีการที่สำคัญ และยอมรับปฏิบัติใช้ทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางทฤษฎีสามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนมากกว่าพฤติกรรมอื่นๆ (จินทนา สุทธิจารี , 2544 : 412-414)

2. บทบาทการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนผู้ลงรับสมัครเลือกตั้ง นอกจากการออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยตรงแล้ว ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อได้แสดงออกถึงบทบาททางการเมืองอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนผู้ลงรับสมัครเลือกตั้ง โดยการโน้มน้าวและชักชวนให้บุคคลอื่นไปลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครที่ตนเองสนับสนุน การกระทำ

ดังกล่าวของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อสอดคล้องกับแนวคิดของ (จันทนา สุทธิจารี , 2544 : 412-414) ที่กล่าวว่า การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อที่จะคัดเลือกผู้ปกครองและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร และยังมีลักษณะของความกระตือรือร้นทางการเมือง ที่พิจารณาจากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. บทบาทในการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อ สุขุม นวลสกุล (2528) ให้ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ว่า คือกลุ่มของบุคคลที่รวมกันเพราะมีอาชีพ หรือมีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน และมีความต้องการที่จะให้นโยบายของรัฐบาลสนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มตน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อที่มีการรวมกลุ่มกันโดยมีจุดประสงค์เดียวกัน เช่น ในตำบลสันผีเสื้อมีการรวมกลุ่มกันแล้วตั้งเป็นกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุแล้วใช้อำนาจที่มีภายในกลุ่มต่อรองหรือเรียกร้องผลประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อเพื่อให้จัดสรรงบประมาณให้แก่กลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แสง รัตนมงคลมาส (อ้างใน ชีรพล อินทรธิบ :2541) ที่ได้แบ่งลักษณะการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของการรวมกลุ่มเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ใช้การรวมกลุ่มจากการถูกบังคับหรือถูกครอบงำ
2. การรวมกลุ่มมีไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์อื่นมาเกี่ยวข้อง
3. ความต้องการในการรวมกลุ่มยังรวมไปถึงการใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการดำเนินการทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างๆของรัฐที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน

ในการยื่นข้อเสนอเพื่อต่อรองหรือเรียกร้องผลประโยชน์ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อนั้น จะสามารถทำได้ใน 3 แนวทาง คือ

1. นำเสนอต่อคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อโดยตรง
2. นำเสนอโครงการในที่ประชุมประจำหมู่บ้าน ประชุมสภา การทำประชาวิจารณ์หรือการประชุมสัญจรที่องค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อจัดขึ้น
3. นำเสนอโครงการโดยผ่านผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาวิจัยยังสังเกตได้อีกว่าการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุเป็นการแสดงออกถึงบทบาททางการเมืองในรูปของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรที่ทางกลุ่มควรได้ ซึ่งในที่นี้หมายถึงงบประมาณที่จะได้รับจัดสรรจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จะมีโอกาสสำเร็จได้ง่ายกว่าการเรียกร้องด้วยลำพังตัวเอง เพราะมีอำนาจในการต่อรองสูงกว่านั่นเอง โดยในการรวมกลุ่มกันให้แน่นแฟ้นสมาชิกภายในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆดังที่ นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา (2546:3) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ คือ

1. การเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดจะทำมากขึ้น ไม่ว่าจะในเรื่องการเมือง หรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ
2. ต้องร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค เท่าเทียมกันและควรมีส่วนร่วมด้วยอย่างแท้จริง เข้มแข็ง มิใช่ร่วมอย่างผิวเผิน เฉื่อยชา
3. ต้องร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการ จนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ
4. การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตตนให้ดีขึ้น

ซึ่งถ้านำไปเปรียบเทียบกับระบบการเมืองใหญ่ๆ ก็จะพบว่ามีกรรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนต่างๆเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มตนเองเป็นจำนวนมาก ซึ่ง Almond และ Powell (อ้างในอนุสรณ์ จอมสงัด (2549:21)) ได้แบ่ง กลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการเข้ามารวมกันเมื่อเกิดวิกฤติร้ายแรง การรวมกลุ่มในรูปแบบนี้เกิดจากการรวมตัวกันของฝูงชนที่มีอารมณ์รุนแรง ไม่มีการจัดตั้งองค์กรที่ดี ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน จะใช้ความรุนแรงในการเรียกร้องผลประโยชน์ หากไม่ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการอาจนำไปสู่เหตุการณ์ที่รุนแรงได้

2. กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ได้รวมตัวกันในรูปของสมาคม คล้ายกับกลุ่มผลประโยชน์ประเภทแรก คือ ขาดการจัดตั้งองค์กรที่ดีและมีกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง มักเกิดจากการรวมกลุ่มในเครือญาติ กลุ่มท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีการแสดงออกถึงความต้องการในผลประโยชน์เป็นครั้งคราวและใช้วิธีเรียกร้องผลประโยชน์อย่างไม่เป็นทางการ มักพบในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา

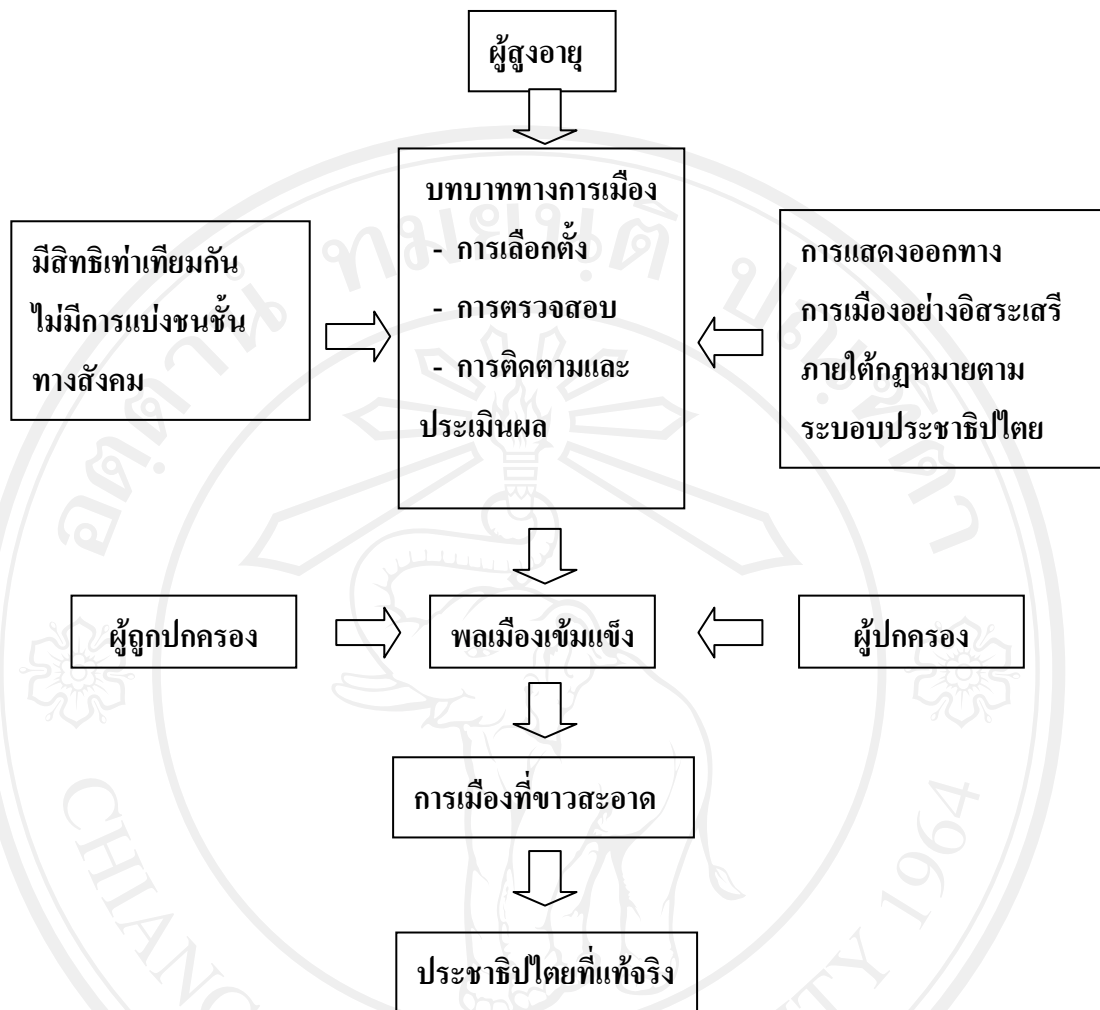
3. กลุ่มผลประโยชน์แบบรวมตัวกันในรูปของสถาบัน กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้มักจะมีบทบาทเป็นตัวแทนของกลุ่มตนและกลุ่มอื่นๆในสังคมด้วย อาจรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่หรือเป็นกลุ่มย่อยก็ได้ เช่น กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มนายทหาร กลุ่มข้าราชการ หรือกลุ่มศาสนา

4. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันในรูปของสมาคม คือ กลุ่มที่มีการเรียกร้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มตน มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำอย่างถาวร ในการเรียกร้องผลประโยชน์กระทำได้โดยมีการวางแผนเป็นอย่างดี อีกทั้งดำเนินการอย่างมีขั้นตอนที่แน่นอน เช่น หอการค้า องค์การเอกชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยพบว่าการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อเป็นการแสดงออกถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการ เพราะลักษณะของการรวมกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อรักษาและปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม บางกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสาธารณชนทั่วไป โดยต่างก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะจัดการบริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์และแนวทางปฏิบัติที่วางเอาไว้ ระบบพรรคการเมืองถือเป็นองค์การทางการเมืองที่มีความสำคัญ เพราะองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะและเป็นองค์กรที่ประชาชนสามารถร่วมจัดตั้งขึ้นได้โดยตรง (บุญเรือง บุรภักดิ์ อ่างในอรุณี กาศยานนท์, 2548:19-20)

5.3 ข้อเสนอแนะ

นอกจากบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อที่ได้รวบรวมจากการสัมภาษณ์มาทั้งหมดแล้วนั้น ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า ยังมีเหตุผลบางประการที่ยังขาดหายไปในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อได้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง กล่าวคือ ผู้สูงอายุเองต้องเป็นได้ทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ควรแสดงออกถึงบทบาททางการเมืองอย่างอิสระเสรีแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายกำหนด ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะโดยการใช้สถานะทางสังคมเป็นตัวกำหนด ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการเมืองในทุกขั้นตอนตั้งแต่แรกเริ่มคือการเลือกตั้ง การตรวจสอบและการติดตามประเมินผล ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งพร้อมที่ก้าวไปสู่สังคมการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังปรากฏในโมเดลที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เสนอดังต่อไปนี้

อย่างไรก็ตามในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อแสดงศักยภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่ายังมีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกอย่างน้อย 3 ประการ ดังที่ (จินทนา สุทธิจารี, 2544 : 412) ได้แสดงความคิดเห็นไว้คือ

1. ระบบการเมือง ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด คือ ระบอบประชาธิปไตย

2. วัฒนธรรมทางการเมือง แบบอย่างของทัศนคติความโน้มเอียงที่บุคคลในฐานะสมาชิกของระบบการเมืองมีต่อการเมือง มีผลสำคัญต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและโดยที่วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละสังคมได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่นลักษณะวัฒนธรรมในสังคมไทยมีความเคารพยกย่องผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง เป็นวัฒนธรรมที่สั่งสมต่อเนื่องเป็นเวลานาน และลักษณะความเชื่อเช่นนี้ทำให้ประชาชนเคยชินกับการเป็นผู้ตาม เอื้อต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าหรือคับแคว

นับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ต้องการวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของคนในสังคมอย่างมาก

3. โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย โดยมีสมมุติฐานว่าการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ที่ตนพึงกระทำต่อระบบการเมืองมากขึ้น ดังนั้นหากประชาชนขาดการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะอยู่ในระดับต่ำ และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่าประชาชนที่มีรายได้น้อย เพราะต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ

ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยคิดว่าปัจจัยข้างต้นเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุในตำบลสันผีเสื้อมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่การมีชุมชนที่เข้มแข็งสามารถปกครองตนเองได้ และที่สำคัญเมื่อประชาชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง ก็จะทำให้ประเทศชาติเข้มแข็งไปด้วยนั่นเอง

ประการสุดท้ายที่ผู้ศึกษาวิจัยอยากเสนอแนะก็คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีปัจจัยในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะถ้าสามารถทำให้ปัจจัยเหล่านั้นเกิดขึ้นจริงในสังคมไทย จะเป็นพื้นฐานให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยเป็นไปอย่างเข้มแข็ง จนอำนาจนอกกรอบอื่นใดไม่สามารถแทรกแซงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มาจากอำนาจอธิปไตยของประชาชนชาวไทยได้